

Brabeau

Fotograaf
Harry
Guntlisbergen
Pagina 50

Tijdsbeeld
Brabantse
natuur
Pagina 52

Portret
Petronella
Snoeks
Pagina 55

Kunst
'Na de
therapie'
Pagina 56

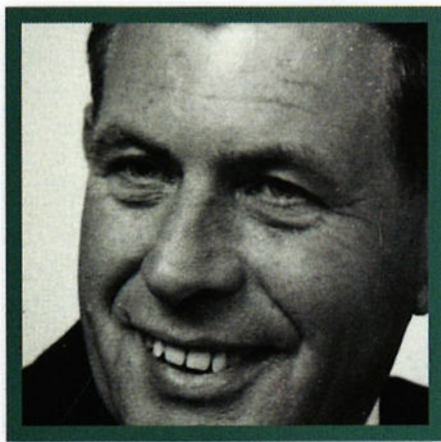
Harry Guntlisbergen legde vast wat spoedig zou verdwijnen

Harry Guntlisbergen (1934-2001) was een enthousiast amateurfotograaf, die er vaak op uittrok om de omgeving van Eindhoven vast te leggen. Hij fotografeerde in de traditie van Martien Coppens (1908-1986), die hij bewonderde. Net als Coppens zocht hij naar verweerde boerenkoppen, oude ambachten, het authentieke boerenleven en mooie landschappen. Maar geleidelijk aan verlegde hij zijn focus naar het vastleggen van fraaie dorpsgezichten. Dat werd zijn missie: vastleggen wat spoedig als gevolg van de vooruitgang zou verdwijnen.

Kijk terug & geniet van toen!

Fraaie stillevenen maakte hij vermoedelijk ook in de beginjaren

WIE IS...

Harry Guntlisbergen (1934-2001) groeit op in Eindhoven. Enkele jaren na de Tweede Wereldoorlog volgt hij aan de ambachtsschool de opleiding voor elektriciens. Als hij zestien is overlijdt zijn moeder en besluit hij uit huis te gaan. Er volgt een periode van tal van baantjes, zoals fietskoerier, knecht op 'de wilde vaart', postbezorger, gasopnemer, maar een technisch beroep kiest hij niet. Na zijn militaire dienstplicht treedt hij in 1954 in dienst van de gemeente

Eindhoven, waar hij in 1965, na het behalen van diploma's boekhouden en bedrijfsadministratie als boekhouder bij Nutsbedrijven Eindhoven gaat werken.

Eind jaren vijftig wordt hij lid van de Eindhovense Fotografen Vereniging 'De Amateur', waar hij op fotowedstrijden in 1959 en 1960 met vrij werk prijzen wint. Maar hij heeft ook andere hobby's. Hij is een fanatiek beoefenaar van jiu-jitsu, doet aan toerwielrennen, is (bestuurs)lid van Toer- en Wielers Club De Kempen en bezoekt wielervedstrijden in binnen- en buitenland, zoals NK's, de Tour de France en een WK in Italië.

Fotografie wordt zijn grootste hobby, waarvoor hij echter niet de sportwedstrijden tot onderwerp kiest maar de rust van de natuur. In 1975 verhuist hij met vrouw en twee kinderen van Eindhoven naar Dommelen, om sneller in het buitengebied te kunnen zijn voor zijn fotografische werk. Als het bedrijf waar hij werkt overgaat op automatisering van de administratie, maakt hij gebruik van de mogelijkheid om met vervroegd pensioen te gaan. Hij is dan pas

tweënvijftig en heeft alle tijd om te fotograferen. En dat doet hij met een missie: oude dorpsgezichten vastleggen voordat ze verdwijnen. Zijn foto's dateert hij niet, maar de meeste zal hij tweede helft jaren tachtig en jaren negentig hebben gemaakt. Van een grote overzichtsexpositie of fotoboek is het niet meer gekomen. In 2001 overlijdt hij aan de gevolgen van kanker.

Pas in 2010 wordt zijn werk voor het eerst publiekelijk getoond, als zijn dochter Tjabine voor cultuurfestival Brabantsedag in Heeze, met dat jaar als thema 'Voor eeuwig vastgelegd', een audiovisuele presentatie maakt van een deel van zijn werk, met muziek van de Brabantse troubadour Ad de Laat (1947-1995). Toeschouwers reageren emotioneel op de nostalgische beelden. Ook op het Dialectenfestival in Lieshout wordt een audiovisuele presentatie getoond en tijdens een lezing bij Galerie Pennings in Eindhoven is zijn werk te zien naast dat van Martien Coppens. In 2019 is het archief van Harry Guntlisbergen door de erven overgedragen aan de Brabant-Collectie van Tilburg University.

Openingsfoto: Bosarbeiders Linkerpagina, boven: Stilleven. Deze pagina, linksboven: Ciske de Mandenmaker, Eindhoven. Rechts, boven: Harry Guntlisbergen met zijn verloofde in Amsterdam, 1960 (fotograaf onbekend). Rechts, midden: Lichtval door venster van schuur in Someren.

Op een zomerse dag in 1960 loopt Harry Guntlisbergen in Amsterdam, hand in hand met een modieus geklede dame, zijn verloofde Rikie. Harry heeft een fototas over zijn schouder. Waarschijnlijk zit er een Beauty Flex camera in. Een jaar later zou hij een Rolleiflex kopen. De foto werd genomen door een 'broodfotograaf', die toeristen verleidde tot het kopen van een portret. "Die fotograaf deed alsof hij net een foto had gemaakt. Toen ze aangaven dat ze de foto wilden hebben, maakte hij er snel echt een", weet dochter Tjabin Guntlisbergen te vertellen. Zij heeft het verhaal door haar moeder horen vertellen. In zijn hand houdt hij het bonnetje vast waarmee hij later de foto kon ophalen. Die moest immers eerst worden ontwikkeld en afgedrukt.

Fotoclub

Harry en Rikie woonden beiden in Eindhoven en Harry was er rond 1959 lid geworden van de Eindhovense Fotografen Vereniging 'De Amateur'. Met een foto van Rikie zittend op de trap van het Eindhovense stadhuis won hij een prijs. Hij bleef enkele jaren lid van die fotoclub en maakte mee dat de bekende fotograaf Martien Coppens een keer les kwam geven. Tegenwoordig zouden we dat een 'Workshop' noemen. Coppens was een grote inspiratiebron voor veel amateurfotografen, vooral door de uitgave van een aantal fotoboeken, waarvan die over De Peel (in 1937 en 1958) de bekendste zijn. Net

Rechts, onder: Bevrijdingsmonument, Eindhoven.

Boven, links: Laantje in de buurt van Achelse Kluis. Boven, rechts: Pronken met gildezilver tijdens de Gildedag te Vesseem in 1992. Rechterpagina, boven: Het zandpad Roerdomp bij Gastel. Rechterpagina, onder: Oude boerderij in buurtschap Postels Huufke, Vesseem.

als Coppens koos Guntlisbergen mensen met markante koppen als onderwerp, evenals ambachtslieden, werkende boeren op het platteland, maar ook oude boerderijen, kapellen en de natuur. Een keer zoomde hij in op een groepje bosarbeiders bij een vuurtje. "Hij moest de mannen eerst een pak shag geven voordat hij een foto mocht maken", memoreert Tjabine.

Licht en schaduw

Fraaie stillevens maakte hij vermoedelijk ook in de beginjaren. Een foto van het Oorlogs- en Bevrijdingsmonument, een beeld dat in 1954 op het Stadhuisplein in Eindhoven werd geplaatst, maakte hij waarschijnlijk eveneens in de beginjaren. De foto was

bij avond of nacht in het donker genomen, waardoor de omgeving door het duister niet zichtbaar was en licht van een lamp prachtig op het beeld viel. Wie het plein kent, weet dat je overdag het beeld door de omringende gebouwen niet vrijstaand kunt vastleggen. Het was dus een goed idee om hiervoor terug te komen als het donker was. In zijn vrije tijd trok hij er met de fiets op uit en legde de lichtval door een raam van een oude schuur vast, de lichtval op een boomstronk of de lichtval door een rij bomen in een laantje. In feite gaat het hier telkens om een spel van licht en schaduw.

Rond zijn veertigste verhuisde hij met zijn gezin naar Dommelen bij Valkenswaard,

wat een prima uitvalsbasis bleek voor zijn fietstochten. Tjabine herinnert zich dat ze met het gezin in het weekend regelmatig voor dag en dauw op pad gingen, omdat het licht dan zo mooi door de bomen scheen. Ze fietsten dan huiswaarts als de eerste wandelaars hen tegemoet kwamen.

Harry had oog voor de mooie lichtval in de natuur, maar ook voor de reflectie van de Eindhovense Sint-Catharinakerk in een glazen gevel van een naastgelegen pand. En als hij onderweg een verzameling afgedankte etalagepoppen onder een afdak tegenkwam, moest dat tafereel natuurlijk ook worden vereeuwigd. 'Na de therapie' noemde hij dit beeld. Humor had hij dus ook.

Documenteren

Maar meestal fotografeerde Harry de natuur en dorpsgezichten in de wijde omgeving van Eindhoven. Hij kwam op plekken die hij met de fiets kon bereiken. Toen hij in 1994 een snorfiets, een Vespa, kocht, werd zijn actieradius groter. Hij maakte ook foto's net over de grens in België en in Limburg. Vooral in het 'witte stadje' Thorn kwam hij regelmatig. En tijdens vakanties met het gezin maakte hij onderweg naar het zuiden van Frankrijk ook foto's van karakteristieke personen of mooie locaties.

In het dagelijks leven was hij boekhouder en dat was waarschijnlijk de reden dat hij alles zorgvuldig documenteerde. Op losse labeltjes of briefjes hield hij bij waar hij

geweest was, om dat later over te nemen op een lijst. En vaak noteerde hij ook summier hoe hij er was gekomen. Zo noteerde hij bij een wintergezicht van een ven met pollen op de Strabrechtse Heide: inrijden via Heeze. Als hij een plek bij ander licht, op een ander tijdstip van de dag of in een ander jaargetijde, kortom in een andere sfeer wilde vastleggen, dan kon hij de locatie door zijn aantekeningen eenvoudig terugvinden. Hij registreerde gegevens als afstand, diafragma en belichtingstijd. Ook registreerde hij de instelling van het vergrotingsapparaat in de doka en hoe lang hij bepaalde partijen had doorgedrukt. Dat doordrukken, het dramatischer maken van zijn foto's, is iets wat hij graag deed.

Meestal fotografeerde Harry de natuur en dorpsgezichten in de wijde omgeving van Eindhoven

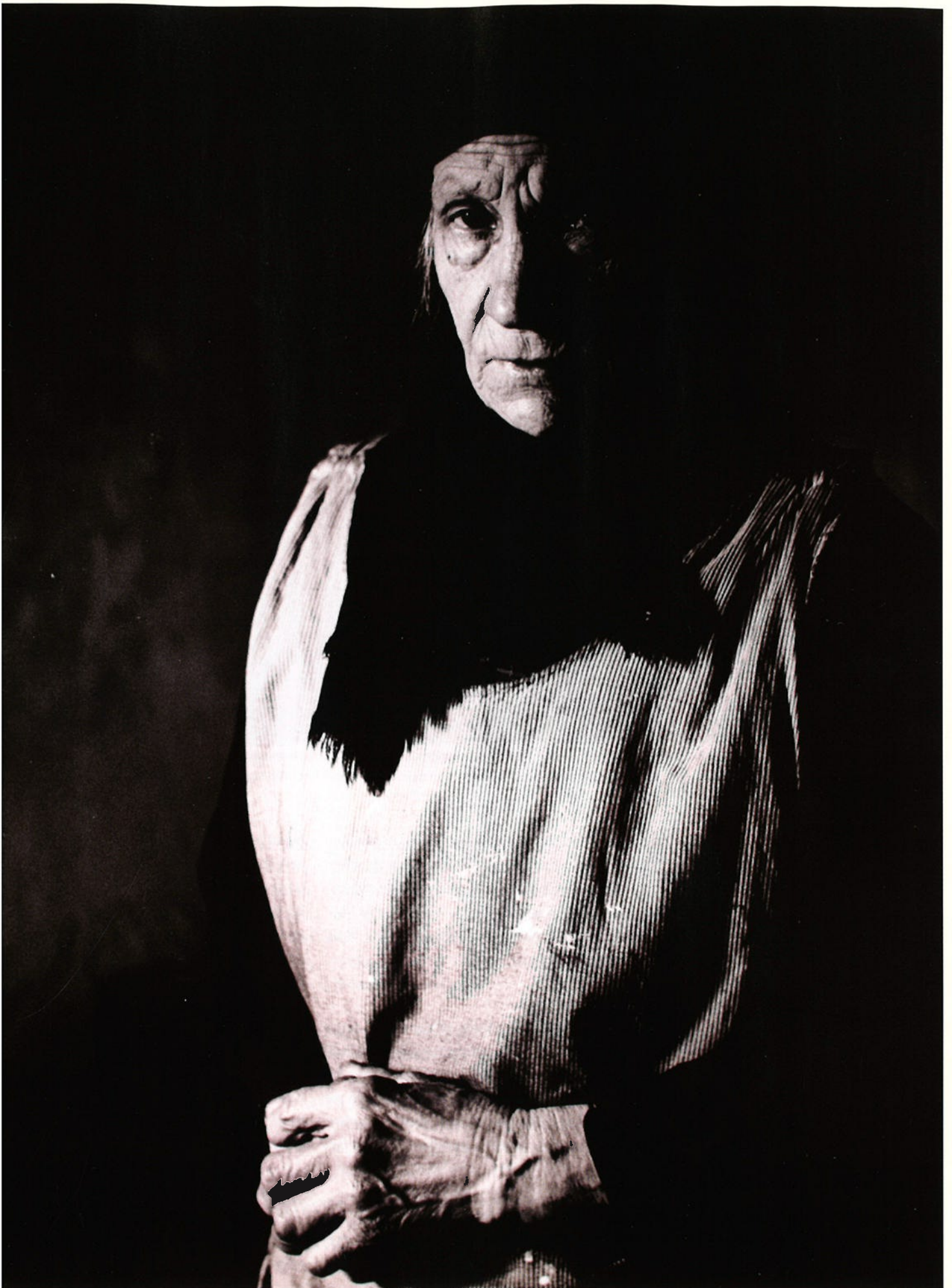

Negatieven ontwikkelde Harry zelf en foto's drukte hij af op PE- en barietpapier

Boven, links: Jef Jansen uit Westerhoven bewerkt het land met paarden. Rechts: Sint-Willibrorduskerk te Waalre. Rechterpagina: Petronella (Pietje) Snoeks, Westerhoven.

Hij noteerde vrijwel alle gegevens, behalve de datum van de opname. Dat is vreemd voor iemand die zo nauwkeurig was. Maar we zien dat wel vaker bij amateurfotografen die de nostalgie van het eenvoudige plattelandsleven vastlegden. Had dat een reden? Misschien wilden zij hun foto's ouder doen voorkomen? Slechts een enkele keer noteerde hij een datum, zoals bij gildefeesten. Het tableau vivant van de Brabantse gilden vond hij belangrijk om vast te leggen.

Boven: 'Na de therapie' (etalagepoppen). Rechterpagina, boven: Strabrechtse Heide bij Heeze Rechterpagina, onder: Gezicht op Wintelre.

Harry was bevriend met de kunstenaar Theo Kappé, die vlakbij in Valkenswaard woonde. Kappé had een atelier vol nostalgische gebruiksvoorwerpen en Harry kwam er graag. Hoewel Kappé abstracte schilderijen maakte, had hun werk toch een raakvlak. Het werk van de schilder ging over vergankelijkheid. En goed beschouwd was vergankelijkheid ook het thema waar Guntlisbergen zich mee bezig hield. Ze voerden gesprekken over kunst, over compositie, de plaats van de horizon en licht-donker contrasten. Ze waardeerden elkaars werk. Kappé zag Harry als een vakman, een fotograaf

die oog had voor een bijzondere lichtval en die door het kiezen van het juiste moment schoonheid kon laten zien, waar anderen aan voorbij gingen. En voor Harry was Kappé de man die begreep waar hij mee bezig was.

Doka

Negatieven ontwikkelde Harry zelf en foto's drukte hij af op PE- en barietpapier. Hij had thuis een eigen doka, op zolder, waar hij uren doorbracht. Spoelen gebeurde in de badkamer. Hij werkte met een Rolleiflex, een camera waarbij je van bovenaf het

beeld ziet, onderste boven. Je moet je dus een voorstelling zien te maken van hoe het gaat worden. De negatieven zijn vierkant, 6 bij 6 cm, maar hij drukte de foto's meestal rechthoekig af. Blijkbaar vond hij een liggend of staand formaat krachtiger qua compositie. Maar dat betekende dus dat hij het kader pas in de doka bepaalde. Naast de zwart-wit negatieven zijn er kleurendia's van hem bewaard gebleven.

Zo'n 700 zwart-wit foto's verzamelde hij in tien fotoalbums. Het is niet zeker of hij daarbij een chronologische volgorde han-

Ook lijkt het erop dat hij eerst oog had voor nostalgische beelden en later heel consciëntieus dorpsgezichten in de omgeving van Eindhoven wilde documenteren

teerde. Hoewel het wel lijkt alsof hij later een voorliefde ontwikkelde voor lange schaduwen en hij terugkeerde naar bepaalde locaties om die opnieuw te fotograferen met die lange schaduwen. Ook lijkt het erop dat hij eerst oog had voor nostalgische beelden en later heel consciëntieus dorpsgezichten in de omgeving van Eindhoven wilde documenteren. Hij hield dan ook een lijstje bij met plaatsnamen waar hij al geweest was en waar hij nog naartoe wilde. Hij heeft niet meer alles kunnen uitvoeren.

Archief

Een aantal jaren na zijn overlijden dook Tjabine in zijn archief. Van elke foto ging ze op zoek naar de exacte locatie, om te kijken waar haar vader had gestaan en hoe het uitzicht sindsdien veranderd was. Voor een deel deed ze dat onderzoek online. "De tijd

doet zijn werk. Ik zag dat in de tussenliggende periode de bomen waren gegroeid. En ik ging inzoomen op boerderijen in de verte om te kijken of deze nog bestonden of nog als zodanig herkenbaar waren. Weilanden hadden hier en daar plaats gemaakt voor nieuwbouwwijken."

Informatie zoals de naam van een kerk in een dorp vulde ze aan. Ook controleerde ze of gebouwen misschien ondertussen de status van monument hadden gekregen. Door Harry geportretteerde personen zocht ze op, of de nabestaanden, om te horen waar ze hadden gewoond en wat hun beroep was geweest. Voor de Brabant-Collectie van Tilburg University, waar het archief is ondergebracht, is deze aanvullende informatie van grote waarde. **Bb**

